

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษา

1.1.1 สภาพสังคม เศรษฐกิจของสมาชิกผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

1.1.2 สภาพการผลิตของสมาชิกผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

1.1.3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข15 ของสมาชิกผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

1.1.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ของสมาชิกผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากร คือ เกษตรกรสมาชิกผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ข้าว กข 15 ฤดูฝน ปี 2548 ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าววนนครราชสีมา ที่จัดทำแปลงขยายพันธุ์ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 100 ราย

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง ใช้คำถามแบบปลายปิด-ปลายเปิด โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพสังคม เศรษฐกิจของเกษตรกร

ตอนที่ 2 สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 15 ของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1.2.3 การทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยการทดสอบความตรงของเนื้อหา และความเชื่อมั่น โดยนำไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ก่อนนำไปสัมภาษณ์เกษตรกร

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในช่วงเดือนธันวาคม 2549 ถึง มกราคม 2550 โดยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลจนครบ จำนวน 100 ราย

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

1) สภาพพื้นฐานด้านสังคม พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งเป็นเพศหญิง โดยมีอายุเฉลี่ย 48.20 ปี เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.77 คน มีสมาชิกที่เป็นเพศชายในครัวเรือนเฉลี่ย 2.56 คนและมีสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นเพศหญิงเฉลี่ย 2.20 ในด้านอาชีพของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดมีอาชีพหลักด้านการเกษตร สำหรับประสบการณ์การจัดทำแปลงขยายพันธุ์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร มีประสบการณ์การจัดทำแปลงขยายพันธุ์ โดยเฉลี่ย 3.87 ปี ส่วนช่องทางการรับรู้ข่าวสาร เกษตรกรทั้งหมดได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ รองลงมาได้จากการฝึกอบรม และมีเพียงส่วนน้อย ได้จากเพื่อนบ้าน

2) สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 34.44 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 23.43 ไร่ และพื้นที่ทำแปลงขยายพันธุ์เฉลี่ย 12.15 ไร่ ด้านสภาพแรงงาน พบว่าเกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.10 คน มีแรงงานที่เป็นเพศชาย เฉลี่ย 1.79 คนและแรงงานที่เป็นเพศหญิง เฉลี่ย 1.49 คน ในด้านรายได้ของเกษตรกร พบว่า โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรมีรายได้ทั้งหมด 93,007.00 บาทต่อปี รายได้จากการทำนาเฉลี่ย 52,160.00 บาทต่อปี ส่วนรายได้จากกิจกรรมอื่นๆ พบว่า เกษตรกรมีรายได้จากกิจกรรมอื่นๆนอกจากการทำนา เฉลี่ย 41,902.74 บาทต่อปี ในด้านการกู้ยืมเงิน พบว่าเกษตรกรส่วนมาก ไม่มีการกู้ยืมเงิน ส่วนเกษตรกรที่มีการกู้ยืมเงิน จะมีแหล่งเงินกู้หลายแหล่งใน 1 ราย โดยส่วนมากกู้จากกองทุนหมู่บ้านและมีส่วนน้อย กู้จากสหกรณ์ออมทรัพย์ สำหรับจำนวนเงินกู้ของเกษตรกรพบว่า เกษตรกร มีจำนวนเงินกู้โดยเฉลี่ยแล้ว 31,134.62 บาท/คน โดยเกษตรกรทั้งหมดนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิต ได้แก่ ซื้อปุ๋ย ซื้อเมล็ดพันธุ์ ค่าจ้างเตรียมดิน ค่าจ้างแรงงาน และมีเพียงส่วนน้อยร้อยละ 15.38 ที่นำเงินกู้ไปใช้ในกิจกรรมอื่นๆ

1.3.2 สภาพการผลิตของสมาชิกผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์

1) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก ไม่มีการเตรียมเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูกเนื่องจากหว่านข้าวแห้ง ในด้านการทดสอบความงอกก่อนปลูกพบว่าเกษตรกรส่วนมาก ไม่เคยเพาะทดสอบความงอกก่อนปลูก ส่วนด้านการเตรียมดินพบว่าเกษตรกรส่วนมากใช้รถไถเดินตามของตนเอง ส่วนลักษณะการเตรียมดินพบว่าส่วนใหญ่เตรียมดินโดย ไถตะ ไถแปร และคราด 1 ครั้ง

2) การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูก พบว่า เกษตรกรทั้งหมดไม่ใช้สารเคมี ก่อนปลูก และส่วนมาก ทำแปลงขยายพันธุ์โดยวิธีหว่านข้าวแห้ง รองลงมาทำแปลงขยายพันธุ์โดยการปักดำ และมีเพียงส่วนน้อย ที่ทำแปลงขยายพันธุ์โดยทั้งดำและหว่านแห้ง ในส่วนอัตราการใช้เมล็ดพันธุ์พบว่า เกษตรกรส่วนมาก ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ 15 กิโลกรัมต่อไร่

3) การดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์ พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมด มีการกำจัดวัชพืชโดยใช้แรงงานคน และมีการกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 1.68 ครั้ง ในเรื่องของการใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก พบว่าเกษตรกรส่วนมาก มีการใส่ปุ๋ยคอกปุ๋ยหมัก อัตราที่ใส่โดยเฉลี่ย 98.30 กิโลกรัมต่อไร่ ในด้านการใช้ปุ๋ยเคมีพบว่า เกษตรกรทั้งหมดใช้ปุ๋ยเคมี และใส่สูตร 16-20-0 รองลงมาใส่สูตร 16-16-8 มีเพียงส่วนน้อย ใช้สูตร 20-0-0 ในการใช้สารเคมีกำจัดโรคแมลง พบว่า เกษตรกรทั้งหมดไม่ใช้สารเคมีกำจัดโรคแมลง สำหรับแหล่งน้ำที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ พบว่าเกษตรกรใช้น้ำจากแหล่งน้ำหลายแหล่งใน 1 ราย โดยเกษตรกรทั้งหมดใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ รองลงมา ใช้น้ำโดยอาศัยน้ำฝน และส่วนน้อยที่ใช้น้ำจากการขุดเจาะบ่อนบาดาล ส่วนในด้านการป้องกันกำจัดพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ มีการกำจัดพันธุ์ปนเฉลี่ย 2 ครั้ง และกำจัดพันธุ์ปนในระยะที่ 3 คือระยะออกดอก-โน้มรวง

4) การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรส่วนมากเก็บเกี่ยวปลายเดือนพฤศจิกายน และ เก็บเกี่ยวข้าวโดยใช้เครื่องเกี่ยวหวด มีเพียงส่วนน้อยเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องเกี่ยววางราย ส่วนในเรื่องระยะเวลาการเก็บเกี่ยวพบว่า เกษตรกรส่วนมาก ใช้เวลาในการเก็บเกี่ยว 3 วัน และใช้วิธีการตากเมล็ดพันธุ์โดย นวดแล้วตากเมล็ดพันธุ์บนลานตาก สำหรับระยะเวลาการตากเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรตากเมล็ดพันธุ์โดยเฉลี่ยแล้ว 4.46 วัน เกษตรกรทั้งหมด ใช้ตาข่ายในลอนรองตากเมล็ดพันธุ์ วิธีการนวดเมล็ดพันธุ์ พบว่า เกษตรกรส่วนมาก ใช้รถนวด มีเพียงส่วนน้อย ใช้แรงงานสัตว์นวด เกษตรกรใช้ระยะเวลาการเก็บเกี่ยวถึงจำหน่าย โดยเฉลี่ยแล้ว 16.72 วัน และเกษตรกร ใช้เวลาดังแต่จำหน่ายถึงรับเงิน เฉลี่ย 10.58 วันทำการ

5) สภาพทั่วไปในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ใช้ระยะเวลาเข้าร่วมจัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์เฉลี่ย 4.89 ปี มีสิ่งจูงใจที่ทำให้เข้าร่วมจัดทำแปลงสูงสุดเพราะทราบว่ามีรายได้ดี และมีความต่อเนื่องในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์กับศูนย์โดยทำติดต่อกันทุกปี สำหรับสภาพการผลิตในปี 2548 พบว่า เกษตรกรได้ผลผลิตจากแปลงขยายพันธุ์ทั้งหมดทุกราย และผลผลิตที่ได้ทั้งหมด เฉลี่ย 3,935.55 กิโลกรัม ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 326.81 กิโลกรัม สำหรับผลผลิตที่จำหน่ายคืนศูนย์ พบว่า เกษตรกรได้ผล

ผลิตที่จำหน่ายคืนศูนย์ฯ โดยเฉลี่ยแล้ว 3935.55 กิโลกรัม และได้ราคาจำหน่ายให้ศูนย์ฯเฉลี่ย 10.48 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นจำนวนเงินที่ขายผลผลิตให้ศูนย์ฯโดยเฉลี่ย 41,263.31 บาท

1.3.3 ความต้องการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข15 ของเกษตรกร

1) ความต้องการความรู้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ จากการศึกษาทั้งหมด 9 ประเด็นพบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ การลดความชื้นเมล็ดพันธุ์ ความรู้การใช้ปุ๋ยเคมี ความรู้เรื่องคุณภาพเมล็ดพันธุ์ และความรู้เรื่องการดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์ เกษตรกรมีความต้องการความรู้ระดับน้อย 5 ประเด็น ได้แก่ การป้องกันการเสื่อมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ เก็บรักษารอการส่งตัวอย่าง การใช้สารเคมี การปลูกข้าว และ ความต้องการความรู้ในการเตรียมดินและแปลงปลูก

2) ความต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้ จากการศึกษาทั้งหมด 10 ประเด็น พบว่าเกษตรกรมีความต้องการมาก 2 ประเด็น ได้แก่ การจัดทัศนศึกษาและดูงาน และการถ่ายทอดความรู้แบบประชุมกลุ่มย่อย เกษตรกรมีความต้องการระดับปานกลาง 4 ประเด็น คือ การจัดวันรณรงค์ การจัดทำแปลงสาธิต และการแจกเอกสารคำแนะนำ และการฝึกอบรมกลุ่มย่อย และเกษตรกรมีความต้องการระดับน้อย 4 ประเด็น ได้แก่ การจัดนิทรรศการ การเยี่ยมชมของเจ้าหน้าที่เป็นรายบุคคล การแนะนำผ่านผู้นำกลุ่ม และการให้ข้อมูลทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน

3) ความต้องการเกี่ยวกับการบริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิต จากการศึกษา ในประเด็นใหญ่ๆ 2 ประเด็น คือ

(1) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต จากการศึกษาทั้งหมด 5 ประเด็น พบว่าเกษตรกรมีความต้องการมาก 3 ประเด็น ได้แก่ สินเชื่อเพื่อการผลิต สินเชื่อค่าเมล็ดพันธุ์ และสินเชื่อปุ๋ยเคมี นอกนั้นไม่มีความต้องการ

(2) ความต้องการในด้านการบริการอื่นๆ พบว่าเกษตรกรมีความต้องการมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การประสานงานกับแหล่งสินเชื่อ อุปกรณ์ตรวจสอบความชื้นก่อนการบรรจุกระสอบ การประสานงานกับรถเกี่ยวนา และเกษตรกรมีความต้องการระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ การจัดตลาดรับซื้อเมล็ดพันธุ์ที่ไม่ผ่านมาตรฐาน

1.3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะ ของสมาชิกผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ จากการศึกษาปัญหาของเกษตรกร 10 ประเด็นใหญ่ๆ ได้แก่

1) พื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ พบว่าเกษตรกรเกษตรกรมีปัญหาระดับน้อย 1 เรื่อง คือ เป็นที่ดอนฝนแล้งจะเสียหาย มีปัญหามานกลาง 1 เรื่อง คือ เป็นที่ดอนฝนแล้งจะเสียหาย

2) เมล็ดพันธุ์จัดทำแปลง พบว่าเกษตรกรมีปัญหาระดับมากจำนวน 2 เรื่อง คือเรื่องไม่มีเงินสดจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์ และเมล็ดพันธุ์มีราคาแพง

3) การเตรียมดินและแปลงเพาะปลูก พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง 2 เรื่อง คือเรื่องค่าจ้างเตรียมดินแพง และเรื่องขาดแรงงานในการเตรียมดินและแปลงปลูก เกษตรกรมีปัญหาระดับน้อยจำนวน 1 เรื่องคือ ขาดแรงงานในการปลูก

4) การดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับน้อยจำนวนทั้ง 4 เรื่อง คือปลายคูส่งน้ำรับน้ำไม่สะดวก วัชพืชมากยากต่อการกำจัด ไม่ทราบอัตราการใช้ปุ๋ยเคมี และ ขาดน้ำช่วงตั้งท้อง

5) โรคและแมลง (1) โรค พบว่า เกษตรกรมีปัญหาน้อย 1 เรื่องคือ โรคไหม้ (2) แมลง พบว่า เกษตรกรมีปัญหาน้อย 1 เรื่องคือ หนอนกอข้าว

6) การตรวจแปลงขยายพันธุ์และตัดพันธุ์ปน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับมาก 1 เรื่อง คือเรื่องการตัดถอนพันธุ์ปนทำได้ยาก มีปัญหาระดับปานกลาง 2 เรื่อง คือ ขาดความรู้ในการคัดแยกพันธุ์ปน และการแยกลักษณะต้นข้าวที่ไม่ต้องการ และมีปัญหาน้อย 1 เรื่อง คือ การกำหนดแถวคลุมแปลงเพื่อป้องกันพันธุ์ปน

7) การเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับน้อย 2 เรื่อง คือ ได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และต้นข้าวขาดน้ำเก็บเกี่ยวยาก

8) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับน้อยทั้ง 4 เรื่อง คือ เก็บรักษารอจำหน่ายนานเกินไป ฝนตกชุกตากเมล็ดพันธุ์ไม่ได้ สถานที่ดับแค้นไม่เพียงพอ และได้รับกระสอบล่าช้าไม่ทันเวลา

9) การจัดซื้อคืนของศูนย์ฯ พบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับมาก จำนวน 1 เรื่อง คือค่าขนส่งแพง มีปัญหาน้อย 3 เรื่องคือ จัดซื้อคืนล่าช้า กำหนดราคาซื้อคืนต่ำ และจ่ายเงินล่าช้า

10) ปัญหาอื่นโดยทั่วไป จากทั้งหมด 8 เรื่องพบว่า เกษตรกรมีปัญหาระดับมาก 2 เรื่อง คือเรื่อง ฝนแล้งไม่มีน้ำปักดำ และระยะทางขนส่งไปจำหน่ายไกลนอกนั้นมีปัญหาน้อย

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการผลิต ความต้องการ และ ปัญหาของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 15 ของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมา ในอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

2.1.1 สภาพทางสังคม ผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศ หญิง เนื่องจากการเป็นสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ข้าวของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมา จะต้องทำ การเปิดบัญชีเงินฝากเพื่อรับเงินโอนค่าจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ให้กับศูนย์ฯ ซึ่งครอบครัวเกษตรกร ส่วนมากจะให้ผู้หญิงเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องการเงิน ดังนั้นจึงให้ผู้หญิงเป็นผู้สมัครเป็นสมาชิก แปลงขยายพันธุ์ เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในวัยกลางคน คาดว่าน่าจะใช้เวลาว่างได้ดี เพราะ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน สามารถเข้าใจปัญหาและตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้ดี และเกษตรกรมีความรู้ในระดับประถมศึกษาซึ่งเมื่อพิจารณาจากอายุเกษตรกรแล้ว น่าจะ คาดการณ์ได้ว่า เกษตรกรได้จบภาคบังคับสูงสุดสมัยนั้น และอีกประการหนึ่งคือ โอกาสที่จะได้ ศึกษาต่อในระดับสูงๆในอดีตมีค่อนข้างน้อยโดยเฉพาะในครอบครัวเกษตรกร ส่วนใหญ่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เนื่องจากการเป็นสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ เกษตรกรจะต้องได้รับการ ฝึกอบรมให้ความรู้จากเจ้าหน้าที่ศูนย์ ในเรื่อง การผลิตเมล็ดพันธุ์ดี การดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์ การป้องกันกำจัดพันธุ์ปน การเก็บเกี่ยวและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว และจะมีเจ้าหน้าที่มา พบปะเยี่ยมเยียนให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอตลอดฤดูกาลผลิต จึงทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ จากเจ้าหน้าที่มากที่สุด

2.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า เกษตรกรมีพื้นที่ในการทำนาเพียง 2 ใน 3 ของพื้นที่ถือครองทั้งหมด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า เกษตรกร ประกอบอาชีพอื่นด้วยเช่น การทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ จึงมีความจำเป็นต้องแบ่งพื้นที่ไปประกอบ อาชีพการเกษตรอื่นๆ และเกษตรกรมีพื้นที่ในการจัดทำแปลงขยายพันธุ์น้อย เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ที่ใช้จัดทำแปลงขยายพันธุ์มีราคาแพง เกษตรกรไม่มีเงินสดจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์ จึงลงพื้นที่จัดทำแปลง ขยายพันธุ์น้อย ซึ่งสอดคล้องกับกรรมย์ ขุนหล้า (2540:53) ปัญหาอุปสรรคในการจัดทำแปลง ขยายพันธุ์ รวมถึงการดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์ เกษตรกรกลัวว่าจะดูแลแปลงขยายพันธุ์ได้ไม่ดี ทำให้คุณภาพเมล็ดพันธุ์ไม่ผ่านมาตรฐาน จำหน่ายคืนให้แก่ศูนย์ฯไม่ได้ ส่วนเรื่องแรงงานจะเห็น

ได้ว่าครอบครัวมีขนาดเล็ก ส่วนมากจะเป็นพ่อแม่อยู่ประจำบ้าน ส่วนลูกหลานเดินทางไปเรียนหนังสือ ที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็จะออกไปหาเลี้ยงชีพนอกพื้นที่ จึงทำให้แรงงานในครัวเรือนเหลือแต่พ่อบ้านและแม่บ้าน ซึ่งส่งผลให้มีการจ้างแรงงานในกิจกรรมต่างๆ เช่น การเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้เงินทุนตัวเอง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ ต้องกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านเพื่อนำมาใช้ในการจัดซื้อปัจจัยการผลิต ดังที่อินทรีโพธิ์ สิงหนล(2539 : 71) พบว่าเงินลงทุน ทุนกู้ยืม แหล่งเงินทุน การสนับสนุนสินเชื่อ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจ

2.2 สภาพการผลิต ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมดซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมา เนื่องจากเป็นข้อตกลงระหว่างศูนย์กับเกษตรกรว่า สมาชิกแปลงขยายพันธุ์ทุกรายจะต้องซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมาที่นำมาจำหน่ายให้เท่านั้น เกษตรกรไม่มีการเตรียมเมล็ดพันธุ์ก่อนปลูกสาเหตุเนื่องมาจากเกิดภาวะฝนทิ้งช่วง เกษตรกรไม่มีน้ำปักดำ จึงได้ปลูกโดยวิธีหว่านข้าวแห้ง และเกษตรกรไม่มีการเพาะทดสอบความงอกก่อนปลูกเนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในคุณภาพเมล็ดพันธุ์ที่ศูนย์นำมาจำหน่าย เพราะสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ทุกรายได้เคยเดินทางเพื่อศึกษาดูงานกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ที่ศูนย์ ในด้านผลผลิต จะเห็นได้ว่าผลผลิตข้าว กข 15 ของเกษตรกรโดยเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ คือ 326.81 กิโลกรัมต่อไร่ เท่านั้น ซึ่งเป้าหมายการผลิตที่ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวนครราชสีมาตั้งไว้คือ 480 กิโลกรัมต่อไร่ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น ปัญหาผลผลิตไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดภาวะขาดทุน หรือได้รับผลตอบแทนที่ไม่คุ้มค่า ปัญหาที่จะปลูกข้าว กข 15 ต่อไปในอนาคต ซึ่งปัญหาต่างๆล้วนมีสาเหตุจากสภาพการผลิต ได้แก่ 1) ช่วงเวลาในการปักดำ เกิดสภาวะฝนทิ้งช่วง เกษตรกรไม่สามารถปักดำได้ตามกำหนดเวลา จึงเปลี่ยนวิธีการปลูกจากปักดำเป็นการหว่านข้าวแห้ง ทำให้เมล็ดพันธุ์ไม่เพียงพอกับพื้นที่ปลูก 2) การจัดการนาหว่าน เกษตรกรทำแปลงขยายพันธุ์ขนาดใหญ่ ทำให้การดูแลรักษาไม่ทั่วถึง และลำบาก เช่นการหว่านปุ๋ย โดยเฉพาะการกำจัดพันธุ์ปนในแปลงนาซึ่งการลงแปลงเพื่อกำจัดพันธุ์ปนสามารถทำได้ยากและลำบาก 3) การจัดการน้ำในแปลงนา เนื่องจากการเกิดสภาวะฝนทิ้งช่วง เกษตรกรไม่สามารถจัดการน้ำในแปลงนาได้ทั่วถึงตลอดฤดูกาลถึงแม้ว่าจะมีแหล่งน้ำธรรมชาติหรือการขุดเจาะบ่อบาดาลมาช่วย อันเป็นผลมาจากพื้นที่เป็นที่ดอนอาศัยน้ำฝน ซึ่งปี 2548 ได้เกิดภาวะฝนแล้งมาก ในช่วงที่ข้าวกำลังเจริญเติบโตหรือกำลังสร้างช่อดอกและออกรวง ซึ่งมีผลทำให้ผลผลิตของข้าวต่ำ จึงเกิดความเสียหายผลิตไม่ได้ตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับชัยชลัช โรจนนนท์ อ้างถึงใน คารมย์ ขุนหล้า (2540:51) ที่ระบุว่าปัญหาในการประกอบอาชีพ คือเกษตรกรไม่มีแหล่งน้ำทำการเกษตร

2.3 ความต้องการของเกษตรกร

ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และด้านบริการอื่นๆ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการมากเนื่องจากปัจจุบันปัจจัยการผลิตมีราคาแพงมาก รวมถึงค่าเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากข้อตกลงของศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าววนครราชสีมาไว้ว่าสมาชิกแปลงขยายพันธุ์จะต้องซื้อเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เป็นเงินสดเท่านั้น ซึ่งเกษตรกรจึงต้องการให้ศูนย์ประสานงานกับแหล่งสินเชื่อที่เสียดอกเบี้ยต่ำเพื่อลดต้นทุนการผลิต และแหล่งซื้อปุ๋ยในราคาถูก พร้อมทั้งอุปกรณ์ในการตรวจสอบความชื้นเพื่อจะได้ทำการตรวจสอบความชื้นก่อนบรรจุกระสอบ ซึ่งหากความชื้นเกินมาตรฐานถ้าเกษตรกรนำไปบรรจุกระสอบก็จะทำให้เมล็ดพันธุ์เกิดความเสียหาย และเกิดความยุ่งยากในการนำออกมาตากใหม่ทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับคารมย์ ขุนหล้า (2540:51) และอำนาจ ชารัมย์ (2544: 34) ที่ระบุว่าเกษตรกรมีความต้องการดังกล่าวเช่นเดียวกัน

2.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

2.4.1 ปัญหาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง ไม่มีเงินสดจ่ายค่าเมล็ดพันธุ์ สอดคล้องกับศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 10 จังหวัดอุบลราชธานีอ้างถึงในคารมย์ ขุนหล้า (2540:47) ค่าขนส่งแพง และระยะทางขนส่งมาจำหน่ายไกล จากปัญหาดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุทำให้เกษตรกรมีพื้นที่เข้าร่วมจัดทำแปลงขยายพันธุ์จำนวนน้อยไร่ ส่วนในเรื่องค่าขนส่ง จะเชื่อมโยงถึงระยะทางขนส่ง ซึ่งในเขตพื้นที่แปลงขยายพันธุ์ของอำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา อยู่ห่างจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าววนครราชสีมา ระยะทาง 120 กิโลเมตร ค่าขนส่งรถบรรทุกปรับจ้าง จะคิดราคาเป็นกระสอบโดยบรรจุกระสอบละประมาณ 80 กิโลกรัม ราคากระสอบละ 25 บาท ซึ่งบางครั้งไม่คุ้มกับราคาจำหน่ายถึงแม้จะสูงกว่าท้องตลาด เมื่อคิดต้นทุนการผลิตแล้วทำให้เกษตรกรบางรายนำเมล็ดพันธุ์ที่ผลิตได้บางส่วนไปจำหน่ายให้แก่พ่อค้าในท้องถิ่นซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

2.4.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีข้อเสนอแนะรวมประเด็นใหญ่ๆ ได้ 6 ประเด็นได้แก่ รัฐจัดระบบชลประทานที่ดีเพื่อให้มีน้ำเพียงพอ เจ้าหน้าที่ศูนย์ควรให้ความรู้สม่ำเสมอ ศูนย์ควรจัดหารถขนส่งเมล็ดพันธุ์ให้เกษตรกร ศูนย์ควรจัดซื้อเมล็ดพันธุ์จากเกษตรกรในราคาที่สูงขึ้นเนื่องจากค่าใช้จ่ายสูง และศูนย์ควรให้เครดิตค่าเมล็ดพันธุ์ 1 ฤดูกาลผลิต

3. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในเรื่องดังกล่าว ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีปัญหามากในเรื่องการตัดถอนพันธุ์ปน และขาดความรู้เรื่องของการคัดแยกพันธุ์ปน ศูนย์ควรส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มแบบมีส่วนร่วมให้มากขึ้นโดยให้สมาชิกมีกิจกรรมช่วยเหลือกันเองในกลุ่ม เช่น จัดรณรงค์การตัดถอนพันธุ์ปน ซึ่งเป็นความต้องการของเกษตรกรในระดับมาก ส่วนในด้านการขนส่งเมล็ดพันธุ์ ควรมีการรวมกลุ่มให้สมาชิกขึ้นลงเมล็ดพันธุ์เองโดยไม่ต้องจ้างกรรมกร และมีการจัดประกวดผลผลิตของสมาชิกภายในกลุ่มหรือระหว่างกลุ่ม ควรจัดทุกฤดูการผลิต จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันในการปฏิบัติเพื่อให้ผลผลิตสูงและมีคุณภาพดี

3.1.2 ศูนย์ควรนำประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามากมาพิจารณาเป็นกรณีพิเศษในการวางแผนแก้ไขปัญหา เช่น การดำเนินการจัดตั้งกองทุนกลุ่ม เพื่อลดภาระของเกษตรกร โดยการจัดหาสินเชื่ออย่างเป็นธรรมให้แก่สมาชิก จัดหาปัจจัยการผลิตที่มีราคาต่ำ เพื่อทำให้เกษตรกรไม่ต้องกังวล และไม่ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูง

3.1.3 ศูนย์ควรจัดทำระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรให้ครอบคลุมและครบถ้วน และนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นเพื่อแก้ไขปัญหา ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ให้มีผลมากยิ่งขึ้น

3.1.4 เจ้าหน้าที่ของศูนย์ ควรร่วมมือกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิดในการประสานกิจกรรมต่างๆ ในรูปบูรณาการทางความคิดและการปฏิบัติ ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีในการผลิตเมล็ดพันธุ์ และศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวควรสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ภาคสนามได้มีการฝึกอบรมดูงานเกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เช่น จากศูนย์วิจัยข้าว เพื่อเพิ่มพูนความรู้และเกิดความมั่นใจในวิทยาการที่จะถ่ายทอดให้เกษตรกร ตลอดจนให้มีการฝึกอบรมเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีและจริยธรรมที่จะใช้ในการปฏิบัติงานกับเกษตรกร

3.1.5 ควรเน้นการเสริมสร้างความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบควบคุมแปลงขยายพันธุ์ ในการประสานงาน การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยรวดเร็ว ซึ่งจะช่วยลดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการจัดทำแปลงขยายพันธุ์ของสมาชิก

3.1.6 ศูนย์ควรมีการจัดทัศนศึกษา เพื่อพาสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ ไปศึกษาดูงานกลุ่มแปลงขยายพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวอื่นๆ ที่ประสบผลสำเร็จ

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวประสบความสำเร็จในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวให้ได้ตามเป้าหมายว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากที่ผ่านมาการผลิตเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ฯ ยังผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3.2.2 ควรศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 15 ของสมาชิกแปลงขยายพันธุ์ เนื่องจากเขตพื้นที่อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา เป็นเขตพื้นที่ผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 เป็นส่วนใหญ่ การได้ทราบถึงความพึงพอใจจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมต่อไป

3.2.3 สมาชิกแปลงขยายพันธุ์ส่วนใหญ่ผลิตข้าวพันธุ์ ขาวดอกมะลิ 105 ดังนั้นจึงควรศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กข 15 ว่าเกษตรกรมีความคิดเห็นอย่างไรเพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปทบทวนในการวางแผนการผลิตต่อไป